

*Já dívám se, dívám,
Neb vidoucí jsem,
Já vězník si zpívám
A miluji zem.
Zřím blízko, zřím dálky
A kroužení hvězd
Jak laňky a skalky
Mi na dosah jest.*

*A věci všech líbý
Zřím soulad a znám,
Tak vše se mi líbí
A sobě já sám.
Vy blažené oči,
Co zřely jste kdy,
Nechť bylo, jak bylo,
Přec nádherně vždy!*

Píseň vězníka Lynkea
J. W. von Goethe, Faust, der Tragödie
zweiter Teil, v překladu Otokara Fischera

Profesor V. V. Štech (snímek Z. M. Zenger)

V. V. Štechovi k osmdesátým pátým narozeninám

VIKTOR KOTRBA

(k 31. březnu 1970)

Vážený a milý pane profesore,

když za zimního podvečera v prosinci roku 1968 jsem se poprvé zase setkal s Vámi, když jste se právě po těžké oční operaci vrátil z Bulovky na Dobříš, maně mi přišly na mysl krásné verše noční písně vězníka Lynkea v Goethově Faustu. Sotva se ubráníme dojetí, když slyšíme, jak dovedná ruka lékařova vrátila zrak Vám, nestorovi našeho dějepisu umění, badateli, jenž nad jiné byl „zrozen, aby viděl, a povolán k tomu, aby se díval“. Nejen všichni českoslovenští dějepisci umění, ale celá naše veřejnost si Vás upřímně váží pro šíři Vašeho obzoru a rozsah Vašeho zájmu, pro závažnost Vašeho vědeckého a literárního díla a pro nezištnou opravdovost Vašeho snažení, pramenícího vždy z hlubokého a ryzího přesvědčení. Nejsou to jen nevyčerpatelné odborné vědomosti, opírající se o pronikavou, vzácnou bystrost postřehu a o obdivuhodnou paměť pro veškeré dění, které činí Vaše vyprávění jakožto aktivního účastníka téměř tří čtvrtí století českého kulturního života tak poutavým pro vaše posluchače ze všech vrstev národa. Zajistily Vám věru po zásluze lásku všech a věhlas, jakému se dosud netěšil žádný z českých historiků umění. Vaše schopnost proniknout pohledem „pod povrch tvaru“,

nahlédnout do vnitřní zákonitosti umělecké tvorby a slohového vývoje i vrozená básnická vnímavost Vám umožnila, abyste jako mistr slova zasvěceně tlumočil celé naší veřejnosti složitý děj výtvarných procesů v rytmu času a tvůrčích postav.

Od Vašich literárních prvotín, uveřejněných roku 1904, neustala dodnes Vaše plodná publikační činnost, vyznačující se velkými syntetickými pracemi, nesčetnými původními studiemi, referáty a kritikami, které úhrnem dosahují půl třetího tisíce. Jako poučený interpret seznamoval jste českého čtenáře s velikými jevy světového umění, s italskou renesancí, stejně jako s nizozemským malířstvím a s francouzskou výtvarnou kulturou nové doby. Vaši pozornost poutaly vždy velké tvůrčí osobnosti, které svým podnětem vytvářely a usměrňovaly umělecké dění: Leonardo da Vinci, Michelangelo, Rembrandt a jiní. Přes tento světový rozmach Vašeho zájmu platila však Vaše životní práce především českému výtvarnému umění ve všech jeho věvěch a proměnách a jeho význačným představitelům. Fascinovala Vás velkolepost českého barokního sochařství, k jehož poznání jste přispěl průkopnickými pracemi i podnětným podílem na výstavě České baroko roku 1938. I obvykle opomíjené obory jako umění pravěku anebo umění lidové nebyly Vámi přehlíženy. Ovšem vždy znovu a znovu jste se vracel k českému výtvarnému životu 19. a 20. století. Mikoláš Aleš, František Ženíšek, Jan Preisler, Antonín Slavíček, Jan Štursa, Josef V. Myslbek a jiní velcí umělci Vašeho mládí našli ve Vás nadšeného mluvčího a nejeden z nich i rádce a přítele. Není divu, že tento bezprostřední styk s výtvarnou tvorbou Vás také přiměl k zásadním úvahám teoretickým, které jsou nesmlouvavým krédem celoživotního zkoumání a zápasu.

Jako desetiletý přišel jste z rodného Slaného do Prahy. Říkáte: „Miluji Prahu a cítím se jejím příslušníkem!“ Praha a Pražané to vědí a opětuji Vám tuto Vaši lásku. Vaše literární dílo, veřejná činnost, přednášky v rozhlasu i televizi opět a opět potvrzují tento Váš vroucí vztah k „městu krásy plnému, slávou a kletbou bohatému“.

Vystupuje-li Vám ve Vašich pamětech Váš život jako v zamlženém zrcadle, neliší se přece v jednom Vaše mladá léta vůbec od Vašeho stáří: i uprostřed devátého decennia Vašeho života nestojíte nečinně stranou osudového dění, nýbrž sledujete je s neoslabeou pozorností a nestárnoucím zaujetím. Slyšíme Váš hlas, z něhož zaznívají více a více tóny starostí a obav. Čím dále tím více se soustřeďuje Váš zrak na osud kulturního odkazu „krásné země“. Vaše starost platí prastaré symfonii přírody, krajiny i lidského díla, velkolepé harmonii, ohrožené nikoliv tak velkou proměnou života a jeho prostředí, jako spíše nedostatkem niterného obsahu. V harmonickém spojení života pracně hájeného i nově vytvářeného, v zlidštění technické revoluce, v rytmu naší doby vidíte i bytostnou úlohu i specifičnost českého historismu, který takto chápán pomáhá budovat kulturní, politickou a duchovní nadstavbu národa. Neboť, jak říkáte: „...jestli vše se mění, zůstávají díla a hnutí vůle. Trvá myšlenka. Tkví ve tvůrčím prostoru národa a působí. Trvá život zajímavý včera i dnes...!“

Vážený a milý pane profesore, dovolu, abychom toto Vaše moudré životní vyznání si zvolili za závažný axiom pro svou práci, soustředěnou na péči o kulturní odkaz národa. Spolu s Vámi si zajisté uvědomujeme závažnost tohoto úkolu a palčivost teoretických i praktických problémů. Svou neúnavnou prací a svým živým vztahem k umění dneška i kulturní tradici minulosti zůstáváte nám vždy nedosažitelným vzorem. Sklááme se v úctě před Vaším dílem!